

Turisté poznávali okolí Jaroměře

Kostelec nad Orlicí – Máme v Česku mnoho míst, které ztratily svůj původní účel a staly se jen historický významnými a turisty hojně navštěvovanými. K takovým místům bezesporu patří Kuks – ve středověku lázně a špitál pro přestárlé veterány.

V Podkrkonoší v údolí Labe se kdysi těžilo zlato. Kukus (kux, cux) znamená podíl na výnosu dolu a od toho už není daleko k názvu Kuks. Také zde vyvěraly prameny, které místní považovali za léčivé. V roce 1684 zdědil panství hrabě František Antonín Špork, člověk podnikavý a dostatečně bohatý. Když mu tehdejší odborníci potvrdili, že voda z pramenů má skutečně blahodárné účinky na zdraví, začal v roce 1694 celé kuské údolí přebudovávat. Nad pramenem byla postavena kaple na Nanebevzetí Panny Marie, vlevo velký hostinec U Zlatého slunce a dřevěný lázeňský dům.

K Labi vedlo kamenné scho-

zeňský dům byl do roku 1710 přestavěn na zděný zámek kde přízemí sloužilo dál jako lázně, a v patře bylo sídlo hraběte Šporka. Vzniklo zde dalších 10 budov, kde se lázeňští hosté mohli ubytovat a domky pro zaměstnance. Poslední stavbou vybudovanou v roce 1722 byla budova zvaná Dům filozofů s rozsáhlou knihovnou pro hosty. Lázně se vskutku staly společenským střediskem šlechty. Sláva Šporkových lázní trvala však jen slabých 40 let. Po jeho smrti panstvo lázně opustilo a úpadek dokonala ničivá povodeň. Definitivní konec znamenala demolice zámku v roce 1901.

Zařízení pomáhalo nemocným

Zatím co lázně byly na levém břehu, pravý byl vybrán ke stavbě špitálu pro přestárlé veterány. Od roku 1707 se podle plánů italského architekta Giouvanniho Battisty Alliprandi-

ložena také špitální zahrada, za kterou vznikl hřbitov s kaplí.

Nemocniční zařízení fungovalo přibližně 200 let a mnohým nemocným pomohlo. Spravovali jej Milosrdní bratři řádu svatého Jana z Boha. Znakem řádu je zlaté granátové jablko. Příjem nemocných zahájili v roce 1743. Bratři zřídili lékárnu a bylinkářskou zahradu později operační sál. Hospodařili špatně a tak jim bylo hospodaření v hospic v roce 1824 odebráno. Zařízení před první světovou válkou provozovali potomci hraběte Šporka pod hlavičkou firmy Hospitalní nadace Františka Antonína Šporka. Za války prostory sloužily jako skladiště, škola, muzeum polepšovna. Vše bylo na základě Benešových dekretů znárodněno. Po válce zde mimo jiné fungovala nejstarší LDN.

Hrabě Špork proslul také jako mecenáš umělců. První sochařská díla v podobě alegorií Umění, Remesel, Živlů a Ročních období tvořil Nizozemec Bartholomeo Jacob Zwengs a Jan Bedřich Kohl Severa.

V roce 1712 přichází na panství významný barokní sochař Matyáš Bernard Braun (1684-1738). Mnoho krásných kamenných soch zdobí terasu a průčelí hospitalu. Blahoslavenství, anděl smrti (Blažená a Žalostná), Náboženství, David s Goliášem, alegorické řady Ctností a Neřestí, (24 plastik). Velmi významný je Braunův Betlém tesaný přímo do kamene v krajině. Je nedaleko v lese a bohužel dost poničený. My, turisté z Kostelce nad Orlicí, jsme ho navštívili v listopadu 2009.

Dnes si hospital můžou zájemci v sezoně prohlédnout s průvodcem. Některé části (omítky, okna) viditelné ze dvora jsou dost poničené. V jeho prostorách je expozice farmaceutického muzea.

Do Kuksu nás vlakem v sobo-

paprsky slunce rozmrzala a místy bylo proto bláto. Na mnoha místech se více let trává neseká a někde z náletu vyraží mladé stromky. Je to také velmi smutné. Pod novým mostem připraveným pro rychlostní silnici jsme přes ves Brod došli do Heřmanic nad Labem.

Obdivovali dílo Matyáše Brauna

Na tvrzi Heřmanicích se 24. září 1583 narodil Albrecht z Valdštejna známý vojevůdce, který byl 25. února 1634 v Chebu zavražděn. Na kostelní zdi svatě Marie Magdaleny jsou valdštejnské erby – pozůstatky po hrobech rodičů a sourozenců Albrechta. Znovu po loukách a mírně do kopce jsme se octli na okraji Jaroměře.

Stavili jsme se na místním hřbitově a obdivovali prý nejvýznamnější dílo Matyáše Brauna, a sice plačící ženu, hrobku navrženou architektem Gočárem pro místního továrníka a pietu od sochaře O. Španiela.

Původní městskou branou kolem kostela svatého Mikuláše jsme se dostali na náměstí, jeho starobylé domy mají podloubí a jsou opravené, vévodí mu mariánský barokní

sloup od Matyáše Brauna.

Jaroměř, bývalé královské město, je městskou památkovou zónou. Leží na soutoku Metuje, Úpy a Labe.

Nejstarší písemná zpráva o Jaroměři pochází z roku 1126. Název Jaroměř je odvozen od přemyslovského knížete Jaromíra, který zde měl hrad, ale město vzniklo zřejmě za krále Přemysla Otakara II.

Historie města je dlouhá bohatá na události i na vlastníky. Například od roku 1307 město patřilo manželce Václava II. Elišce Rejčce jako věnné město českých královen. Nyní zde žije 12 700 obyvatel. My jsme už neměli mnoho času, spěchali jsme na nádraží. Prošli jsme kolem sochy T. G. Masaryka, parku, základní školy, secesního městského divadla a gymnázia. Celkem jsme nachodili 12 kilometrů. Po zkušenostech z minulá jsme šli přímo do nádražní restaurace, kde jsme jen tak tak stačili poobědvat a nastoupit do vlaku.

Výlet připravil, vedl a skoro vše, co je zde napsáno vyprávěl pan Oldřich Zeman.

Text a fotografie Otto Šabart

Další snímky z turistického výletu naleznete na adrese: rychnovskyy.denik.cz/kuks

výnosu dolu a od toho už není daleko k názvu Kuks. Také zde vyvěraly prameny, které místní považovali za léčivé. V roce 1684 zdědil panství hrabě František Antonín Špork, člověk podnikavý a dostatečně bohatý. Když mu tehdejší odborníci potvrdili, že voda z pramenů má skutečně blahodárné účinky na zdraví, začal v roce 1694 celé kuské údolí přebudovávat. Nad pramenem byla postavena kaple na Nanebevzetí Panny Marie, vlevo velký hostinec U Zlatého slunce a dřevěný lázeňský dům.

K Labi vedlo kamenné schodiště zdobené sochami Tritonů. Byla zde i další výzdoba a atrakce jako hřiště, mechanismus ve kterém proud vody vyuzoval melodie, kulečník, od roku 1702 dřevěné divadlo, orloj a další. Původní dřevěný lá-

zeňským střediskem šlechty. Sláva Šporkových lázní trvala však jen slabých 40 let. Po jeho smrti panstvo lázně opustilo a úpadek dokonala ničivá povodeň. Definitivní konec znamenala demolice zámku v roce 1901.

Zařízení pomáhalo nemocným

Zatím co lázně byly na levém břehu, pravý byl vybrán ke stavbě špitálu pro přestárlé veterány. Od roku 1707 se podle plánů italského architekta Giovanniho Battisty Alliprandiho budoval kostel nejsvětější Trojice, který byl vysvěcen až 20. srpna 1717. Takřka současně s kostelem (krypta sloužila jako hraběcí hrobka) se stavěly budovy po obou stranách chrámu pro špitál a pečovatele. Byla za-

a žalostné), Náboženství, David s Goliášem, alegorické řady Ctností a Neřestí, (24 plastik). Velmi významný je Braunův Betlém tesaný přímo do kamene v krajině. Je nedaleko v lese a bohužel dost poničený. My, turisté z Kostelce nad Orlicí, jsme ho navštívili v listopadu 2009.

Dnes si hospital můžou zájemci v sezoně prohlédnout s průvodcem. Některé části (omítky, okna) viditelné ze dvora jsou dost poničené. V jeho prostorách je expozice farmaceutického muzea.

Do Kuksu nás vlakem v sobotu 12. března dorazilo 47 včetně dětí a nechyběla fenka Ambra. Po prohlídce jsme vyrazili po proudu Labe směrem na Jaroměř. Šli jsme po loukách kolem Labe v teplém skoro jarním počasí stále proti slunci. Zem pod

